

Høringsuttalelse NOU2012: 15 Politikk for likestilling

Kvinnegruppa Ottar viser til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets brev av 12. oktober 2012 om NOU 2012: 15 Politikk for likestilling.

Kvinnegruppa Ottar er svært fornøyd med utvalgets arbeid, og mener det var på høy tid å få kartlagt likestillingssituasjonen her i landet. Vi setter særlig pris på den breie samfunnsmessige tilnærmingen, gjennom å analysere likestillingssituasjonen i forhold til folkestyre, valgfrihet, fordeling og sårbarhet, og den krystallklare innsikten om at likestilling ikke kommer av seg selv; her må det tas store grep for at likestilling skal bli mer enn gode intensjoner. I hovedsak er vi også enige i utvalgets forslag til tiltak, de er konkrete, omfattende og vil løfte norsk likestillingspolitikk ut av stillstanden. Det er et stort behov for å anerkjenne likestilling som et eget politisk felt, fordi undertrykking av halve befolkningen aldri kan sidestilles med diskriminering av minoriteter.

Kvinnegruppa Ottar er særdeles fornøyd med at likestillingsutvalget trekker fram seksuell trakassering, som begrenser jenters handlingsrom, valgfrihet og demokratiske rettigheter. Det har vært for lite fokus på omfanget og konsekvensene av den seksuelle trakasseringen i den offisielle likestillingspolitikken og det er på høy tid å forske på fenomenet for å kunne sette inn gode og effektive tiltak. Imidlertid savner vi fokus på seksuell objektivisering og pornokultur, både i analysen av tingenes tilstand, som forklaring på manglende likestillingsutvikling og dermed også i konkrete tiltak.

Begrepet pornokultur viser til et samfunn som er preget av tingliggjøring av kropp og seksualitet. Sexindustrien har interesse av å påvirke folk til en «forbruksseksualitet», der kjøp av andres kropp framstilles som en naturlig del av menns seksualliv. Mennesker og seksualiteten blir omgjort til en vare, noe som eksisterer for andre og som kan kjøpes og selges. For kvinner blir kroppen en kapital som kan brukes til å oppnå andre ting, som for eksempel penger og berømmelse. Menn lærer at de har rett og plikt til å behandle kvinner som objekter, og at sex kan kjøpes for penger. FNs kvinnekomité har identifisert sammenhengene mellom skildring av kvinner som sexobjekter gjennom media og sexindustrien, og holdninger som understøtter vold og diskriminering av kvinner.

Gjennom dagens teknologi og massekultur er pornoen blitt vanskelig å unngå. Pornoens tilstedeværelse i det offentlige rom er med på å prege synet på kjønn og seksualitet blant hele den oppvoksende generasjon. Tilgjengeligheten, kombinert med legitimering og markedsføring gjennom underholdningsindustrien, gjør det vanskelig å ha en kritisk distanse til pornoen. Strippeklubbene, som finnes i de fleste større norske byer, og manglende oppfølging av forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester er også en del av dette bildet. Kvinnegruppa Ottar mener at det manglende fokuset på pornokulturen er en stor mangel ved denne viktige utredningen.

Konkret om forslagene:

Folkestyre:

Utvalget foreslår en endring i valgloven, som gjør det mulig for den lokale, regionale og den nasjonale folkevalgte forsamlingen å stille krav om tilnærmet balansert representasjon av begge kjønn på valglister. Det presenteres to modeller for dette:

1) *Modell allmenn lov*: Det inkluderes krav i valgloven om at hvert kjønn skal være representert med minst 40 prosent ved sammensetning av valglister til kommunevalg, fylkestingsvalg og stortingsvalg. Valgloven stiller krav til valglister. Regler om kjønnsrepresentasjon kan tas inn som et krav for å få en valgliste godkjent.

2) *Modell lokal beslutning*: Det tas inn en bestemmelse i valgloven om at kommunestyre, fylkesting og Storting høsten før valg, det vil si hvert fjerde år, drøfter likestillingsstatus i det gjeldende folkevalgte organet, og at den folkevalgte forsamlingen – på grunnlag av drøftingen, avgjør om det skal stilles krav om at hvert kjønn skal være representert med minst 40 prosent på valglister ved det kommende valget.

Kvinnegruppa Ottar mener at representasjon i folkevalgte organer bør være et absolutt krav i et demokrati, og støtter endringer i valgloven som gir garantier for dette. Sånn vi ser det vil modell 1, med en allmenn lov, være den modellen som best ivaretar dette kravet.

Utvalget foreslår også et målrettet og langsiktig programarbeid for å skape større bredde på alle nivåer av folkevalgt arbeid. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette og mener det er særdeles viktig å fokusere på kvinners villkår i politisk arbeid, både på grasrotnivå og i toppolitikken. Kvinner utgjør flertall i frivillig arbeid, de politiske partiene melder om kvinneunderskudd til verv og framtrepende posisjoner. Her må det et stortilt tverrpolitisk løft til, for å sikre representasjon, ikke bare på valglistene, men som premissleverandør for politikken partiene skal føre. Styrking av kvinneorganisering innenfor partiene vil være en viktig vei å gå i å synliggjøre kvinnekraft i politikken og forlange verv og posisjoner til kvinner.**

Utvalget anbefaler at det årlig settes av statlige midler over et slikt utviklingsprogram til lokale tiltak som del av et program for bredde i folkestyret. Kommunene kan søke med lokalt initierte prosjekter, og det bør stilles krav til supplerende egenfinansiering. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, men mener at kvinnenettverk og andre former for kvinneorganisering innenfor partiene også må kunne søke slike midler.**

Valgfrihet:

Under dette innsatsområdet foreslår utvalget innsatser for å bidra til valgfrihet i utdanning og tiltak for å motvirke segregering i arbeidsmarkedet. Utvalget anbefaler derfor at det etableres en landsdekkende programsatsing for frie utdanningsvalg. Sentrale elementer i programmet vil være kompetansehevingstiltak rettet mot ansatte i barnehage og grunnsopplæring, styrking av likestillingsperspektivet i rådgivningen i skolen generelt og i faget utdanningsvalg spesielt og mentorordninger i videregående opplæring innenfor sterkt kjønnssegregerte fag. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, og minner om at kjønnssegregering i utdannings- og yrkesvalg har økt etter at utjevning her sluttet å være et fokusområde. Det bør være et viktig mål for likestillingspolitikken å åpne det smale spekteret jenter og gutter velger innenfor.**

Utvalget anbefaler i tillegg at det etableres et ressursmiljø for å styrke arbeidet med likestilling i førskole- og lærerutdanning og i læremidler. Det anbefales at ressursmiljøet etableres som en faglig uavhengig komité eller et råd som administrativt kan forankres i et direktorat for likestilling.

Kvinnegruppa Ottar støtter dette. Barnehage- og skolesystemet støttet i dag opp under eksisterende kjønnsroller, og tillater dermed at jentene får et mindre handlingsrom og at seksuell trakassering kan skje. Mye av dette skyldes at lærerne i for liten grad reflekterer over kjønn og kjønnsroller, og dermed behandler barna i tråd med de eksisterende kjønnsrollene, fordi de mener slike forskjeller er biologiske.

Utvalget anbefaler at det etableres en ordning med likestillingsstipend for det underrepresenterte kjønn på nærmere utvalgte, og svært kjønnskjeve studieretninger i videregående opplæring og høyere utdanning. Studieretninger der kvinner eller menn med innvandrerbakgrunn er sterkt underrepresentert i forhold til deres andel av elev/studentmassen bør tilsvarende omfattes av ordningen. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette. En av utfordringene med å få jenter til å velge utradisjonelt, er mangel på andre jenter ved slike utdanninger, og at de få jentene som tør å velge utradisjonelt må ståls sette seg mot seksuell trakassering hver dag, både på skolen og i lærlingetida. Et likestillingsstipend, i sammenheng med de andre virkemidlene, vil kunne føre til at flere jenter velger utradisjonelt og kan støtte hverandre.**

Utvalget anbefaler også at myndighetene etablerer en mer systematisk og målrettet bruk av ordningen med kjønnspoeng i høyere utdanning, innenfor fagfelt hvor det er særlig sterk kjønnssegregering. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette.**

Utvalget anbefaler at offentlige myndigheter tar initiativ til å etablere en trepartsavtale for likestilling i arbeidslivet, etter mønster av Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA- avtalen). **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, og mener at en slik trepartsavtale også må ha som mandat å avskaffe kvinnelønna.**

Fordeling:

Et viktig tiltak når det gjelder målet om likestilt foreldreskap i barnets første leveår vil være å gi mødre og fedre like rettigheter etter loven. Utvalgets flertall anbefaler derfor at fedre gis selvstendig rett til uttak av foreldrepenger og omfang av foreldrepenger basert på egen stillingsandel. Forslaget innebærer at gjeldende aktivitetskrav for mor når far tar ut foreldrepenger ut over fedrekvoten, bortfaller. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, og er forbauset over at dette ennå ikke er innført, da denne uheldige har vært diskutert i over ti år. Selvstendig opptjeningsrett til far er et viktig premiss for deling av forldrepermisjonen i familier der mor har en svak arbeidslivstilknytning.**

Utvalgets flertall anbefaler at det innføres en minsteytelse for foreldrepenger på 2 G for foreldre som har liten eller ingen tilknytning til arbeidslivet. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, da det vil øke kvinners valgfrihet til å få barn, selv om for eksempel er i en studiesituasjon.**

Utvalget mener det bør være et mål at fedre tar ut en større del av permisjonen enn de 12 ukene som i dag utgjør fedrekvoten. Utvalget anbefaler at foreldrepengeperioden etter fødsel deles i tre *like store* deler; en mødrekvote, en fedrekvote og en felles del som foreldrene fritt kan dele mellom seg. **Kvinnegruppa Ottar støtter ikke dette, da en slik løsning ikke tar høyde for de biologiske aspektene ved fødsel og barsel. I barseltiden er mor ofte fysisk og psykisk utslitt, og har behov for støtte og avlastning. Vi ønsker å holde de første seks ukene utenom regnestykket, og går inn for at både mor og far skal ha permisjon i denne tiden. Etter barseltiden er vi for en tredeling av resten av foreldrepermisjonen.**

Utvalget mener det er all grunn til å frykte at andelen med lavinntekt blant enslige forsørgere uten overgangsstønad vil øke ytterligere som følge av innstramningen i regelverket for overgangsstønad fra 1.1.2012 med aktivitetskrav fra barnet fyller ett år. Utvalget anbefaler at dersom aktivitetskravet for rett til overgangsstønad ikke er oppfylt, bør det likevel gis overgangsstønad dersom den enslige moren eller faren, som har behov for det, ikke har fått et tilfredsstillende kvalifiseringstilbud. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, men mener det er viktig at enslige forsørgere støttes og oppmuntres til å skaffe seg arbeidslivskompetanse, for å motvirke barnefattigdom, så vel som kvinnefattigdom.**

Omsorgspenger ved barns sykdom er regulert i folketrygdloven. Utvalget kan ikke se noen avgjørende grunner for at det ikke skal utbetales omsorgspenger ved omsorg for nære pårørende også. Utvalget anbefaler derfor at det innføres rett til omsorgspenger i 10 dager ved omsorg for nære pårørende tilsvarende omsorgspenger ved barns sykdom som er regulert i folketrygdloven. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, og mener det er viktig at flere omsorgsoppgaver, også for gamle og syke, tilfaller menn.**

Sårbarhet:

Utvalget mener at det er behov for et langt mer systematisk arbeid for å forebygge seksuell trakassering blant ungdom, og anbefaler at det igangsettes en egen landsdekkende satsing for arbeid mot seksuell trakassering i skolen. En slik satsning bør rettes både mot elever på ungdomsskole og videregående skole og personell som arbeider med barn og ungdom i skolen. Et eget undervisningstilbud om grensesetting, seksuelle krenkelser og voldtekt bør utvikles og gjennomføres for elever på ulike utdanningstrinn i grunnopplæringen. Lærere, ansatte i skolefritidsordningen, rådgivere i på skolen og ansatte i skolehelsetjenesten /helsesøstre bør få tilbud om undervisning og veiledning om hvordan de kan arbeide forebyggende mot seksuell trakassering. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, og understreker at det er behov for å avsette store midler til et slikt forebyggende arbeid.**

Utvalget anbefaler lovfesting av tilbud om overgrepsmottak for å sikre et helhetlig og likeverdig tilbud til alle overgrepsutsatte. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, og mener samtidig det er behov for å styrke politiets og rettsapparatets kunnskap og innsats for å få overgripere dømt.**

Ofre for menneskehandel har mulighet til å få midlertidig opphold i Norge i seks måneder i den hensikt å unnsnippe utnyttelse, motta assistanse og beskyttelse og reflektere over om de vil anmelde

bakmenn. De som er utsatt for menneskehandel er i en svært sårbar livssituasjon også når det gis opphold i Norge, og utvalget mener det er viktig å sikre et botilbud som kan ivareta beskyttelsesbehovene. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette, og mener samtidig at ofre for menneskehandel bør tilbys permanent oppholdstillatelse, dersom de ønsker det.**

Utvalget mener det er nødvendig å sørge for et mer effektivt diskrimineringsvern. Utvalget anbefaler at fri rettshjelp uten behovsprøving gis til den private part i diskrimineringssaker i saker der Likestillings- og diskrimineringsombudet anbefaler dette. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette.**

Utvalget mener også at det er behov for å styrke arbeidet med rettighetsinformasjon til personer som befinner seg i en sårbar livssituasjon. Utvalget anbefaler at det etableres en tilskuddsordning for å styrke lavterskelarbeidet med rettighetsinformasjon i regi av frivillige organisasjoner og kompetansemiljøer. **Kvinnegruppa Ottar støtter dette.**

Kvinnegruppa Ottar vil til sist minne om at en offensiv likestillingspolitikk er avhengig av at uavhengige organisasjoner får nye saker inn på den politiske dagsorden, og presser på for at likestillingspolitikken ikke skal bli en sovepute. Økte midler til kvinnebevegelsen er en forutsetning for at vi skal kunne ivareta dette viktige samfunnsoppdraget.